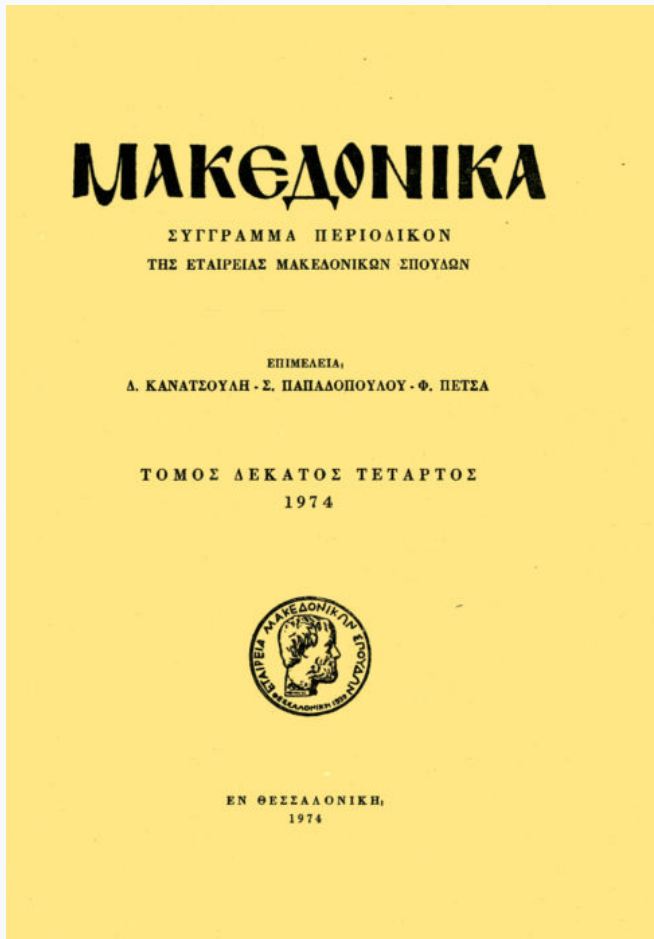

Μακεδονικά

Τόμ. 14, Αρ. 1 (1974)

Η θεμελίωσις του πρώτου καθολικού ναού της Θεσσαλονίκης

Χαραλ. Κ. Παπαστάθης

doi: [10.12681/makedonika.587](https://doi.org/10.12681/makedonika.587)

Copyright © 2014, Χαραλ. Κ. Παπαστάθης

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Παπαστάθης Χ. Κ. (1974). Η θεμελίωσις του πρώτου καθολικού ναού της Θεσσαλονίκης. *Μακεδονικά*, 14(1), 395-397. <https://doi.org/10.12681/makedonika.587>

νους έποίκους στην Έλλάδα. Σέ πολλές περιπτώσεις έξ άλλου δανείων λέξεων στη γλώσσα μας πρόκειται περί έ μ ι ε σ ω ν σλαβικών δανείων λέξεων: ή λέξη ζ α κ ό ν ι π.χ. (συνήθεια, άγραφος νόμος) προέρχεται από την άλβανική πού μέ τη σειρά της τή δανείστηκε από τήν σλαβική· κ α σ τ ρ α β έ τ σ ι (άλβ. kastravecë < σλαβ. krastanica (= άγγούρι), κ.λ.π.

Άς γυρίσουμε όμως στην επιγραφή. Τό σλαβικό όνομα του κάστρου, όπως μάς τό παραδίνει ή επιγραφή δημιουργεί προσκόμματα σέ κείνους πού θέλουν νά βγάλουν συμπεράσματα σχετικά μέ τό πού άνήκαν γ λ ω σ σ ι κ ά (και κατά συνέπεια έθνικά) οί κάτοικοι του κάστρου τόν ιγ' αί., όταν γράφτηκε δηλ. ή επιγραφή. Ή σλαβική ονομασία του χωριού Κύτσοο έγινε Kricuna στην επιγραφή, δηλ. όπως τήν έπρόφεραν οί έλληνόφωνοι κάτοικοί του και όπως τήν άκουσε ό Σλάβος πού λάξευσε τήν επιγραφή τόν ιγ' αί.: τό παχύ ε έγινε c (τσ) στην ελληνική προφορά και τό άτονο ο > u (ου), σύμφωνα μέ ένα φωνητικό φαινόμενο πού, όπως είναι γνωστό, είναι χαρακτηριστικό γιά τά βόρεια ελληνικά ιδιώματα. Τά διδάγματα αυτά της επιγραφής είναι νομίζω εύγλωττα και θά έπειθαν κάθε καλόπιστο μελετητή της επιγραφής ότι οί κάτοικοι της περιοχής του κάστρου ήταν πλέον τόν ιγ' αί. έλληνόφωνοι.

ΦΑΙΔΩΝ ΜΑΛΙΓΚΟΤΔΗΣ

Η ΘΕΜΕΛΙΩΣΙΣ ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΥ ΚΑΘΟΛΙΚΟΥ ΝΑΟΥ ΤΗΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Ή έγκατάστασις Δυτικοευρωπαίων, άποκλειστικώς σχεδόν έμπόρων, εις τήν Θεσσαλονίκην σημειούται κατά τήν περίοδον των διομολογήσεων μεταξύ της όθωμανικής αυτοκρατορίας και της Γαλλίας¹. Τή 1644 ένεφανίσθησαν εις τήν μακεδονικήν πρωτεύουσαν καθολικοί λατινόρρυθμοι κληρικοί, άνήκοντες εις τό Τάγμα των Ήσουςιτών, άνευ όμως έπιστήμης άναθέσεως έκκλησιαστικών καθηκόντων παρά του Γάλλου βασιλέως, ό όποιος ήτο προστάτης όλων γενικώς των καθολικών εις τήν όθωμανικήν αυτοκρατορίαν. Έξ έκθέσεως του Ήσουςιτου π. Isaac d'Aultry (Μασσαλία 7-10-1650)², ύποβληθείσης εις τόν γενικόν ήγούμενον του Τάγματος π. Piccolomini, πληροφορούμεθα ότι τή 1644 ή Μονή Μεγίστης Λαύρας του Αγίου Όρους είχε παραχωρήσει εις τούς π. Ήσουςιτας ήρειπόμενον ναΐδιον έν Θεσσαλονίκη, άλλ' ή άμέλεια του τότε Γάλλου προξένου³ και ό έκραγείς ένετοτουρικός πόλεμος έματάωσαν τήν έπισκευήν του ναΐδιου και τήν μόνιμον έγκατάστασιν καθολικής άποστολής. Οί π. Ήσουςιται ήλθον έκ νέου εις Θεσσαλονίκην τή 1650 και 1693, έν έτει δε 1706 άνέλαβαν τό έντός δοματίου του γαλλικού προξενείου λειτουργούν παρεκκλήσιον και έγκατεστάθησαν μόνιμως μέχρι της διαλύσεως του Τάγματός των παρά του πάπα Κλήμεντος XIV τή 1773⁴. Τή 1740 άνετέθη εις αυτούς έπισήμως ή διεύθυνσις της

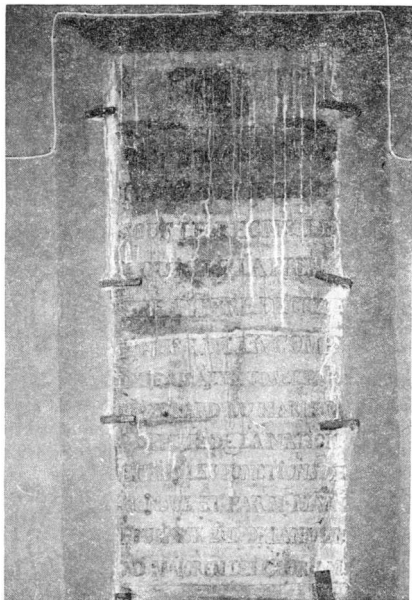
1. Υ v. - J. Dupon, Τό μητρώον βαπτίσεων της Καθολικής Έκκλησίας Θεσσαλονίκης, 1702-1725, «Μακεδονικά», τ. 11 (1972), σ. 39.

2. Δημοσιευθείσης παρά του Π. Γ ρ η γ ο ρ ι ο υ, Σχέσεις Καθολικών και Όρθόδοξων, Άθήναι 1958, σ. 162.

3. Έκ της πληροφορίας αυτής καθίσταται βεβαία ή ύπαρξις Γάλλου προξένου εις τήν Θεσσαλονίκην ήδη πρό της λήξεως του πρώτου ήμίσεος του 17ου αιώνος, ένθ κατά τόν N. S v o r o n o s, Le commerce de Salonique au XVIIIe siècle, Paris 1956, σ. 145, ό διορισμός του πρώτου Γάλλου προξένου εις τήν μακεδονικήν πρωτεύουσαν έγένετο τή 1685.

4. Π. Γ ρ η γ ο ρ ι ο υ, έ.ά., σ. 100, σημ. 4.

καθολικῆς ἐνορίας¹, ἡ ὁποία ὁμως ἐστερεῖτο ναοῦ. Τὸ γαλλικὸν προξενεῖον, τὸ ὁποῖον εὐρίσκετο εἰς τὴν θέσιν τοῦ σημερινοῦ νοσοκομείου «Ἅγιος Παῦλος» τῆς Μονῆς τῶν Ἀδελφῶν τοῦ Ἑλέους (πρόφην «Γαλλικόν», ὁδὸς Φράγκων 17), παρεχώρησε τμήμα τοῦ κήπου του καὶ αἱ ἐργασίαι θεμελιώσεως ἤρχισαν τὴν 12ην Αὐγούστου 1743² εἰς τὸν χρόνον

ἐνθα σήμερον ὁ καθολικὸς ἐνοριακὸς ναὸς τῆς Ἀσπίλου Συλλήψεως (Φράγκων 19), παρουσία τῶν πρώτου (ἐκτελούντος τότε καὶ χρέη προξένου) καὶ δευτέρου τῆ τάξει ἐπιτρόπων (Deputés de la nation, «δεπουτάτων» ὡς μετεφράζετο ὁ ὄρος) τῆς συσσωματώσεως τῶν Γάλλων ἐμπόρων Θεσσαλονίκης (nation)³. Ταῦτα πληροφοροῦμεθα ἐξ ἀνεκδότου ἐπιγρα-

1. Π. Γρηγορίου, ἑ.ἀ., σ. 153· Oriente Cattolico. Cenni storici e statistiche, Città Del Vaticano 1962, σ. 659.

2. Καὶ οὐχὶ τῷ 1742, ὡς ὑπεστήριξαν οἱ P. Masson, Histoire du commerce français dans le Levant au XVIIIe siècle, Paris 1896, σ. 616, καὶ Yv.-J. Dumon, ἑ.ἀ., σ. 43.

3. Περὶ τῶν Γάλλων «Deputés de la nation» τῆς Θεσσαλονίκης, βλ. P. Masson, ἑ.ἀ., σσ. 615-616· πλείονα εἰς N. Svoronos, ἑ.ἀ., σ. 143. Γενικώτερον περὶ τοῦ ὁροῦ διαλαμβάνει ὁ Ν. Παπαδόπουλος, Κερδὸς Ἑρμῆς, ἥτοι ἐμπορικὴ ἐγκυκλοπαιδεία, βιβλ. β', Βενετία 1817, σ. 432 [εἰς λῆμμα «Κωνσταντινούπολις»], ὁ ὁποῖος τὸ «nation» μεταφρά-

φῆς ἐντοιχισμένης εἰς ὑπόγειον αἰθουσαν τοῦ ναοῦ. Εἰς τὴν ἐκ μαρμάρου ἐπιγραφὴν, διαστάσεων 1,20×0,53 ἀναγράφονται τὰ κάτωθι:

IESUS MARIA IOSEPH
L'AN 1743 LE 12 D'AOUT
SOUS LE REGNE DE
LOUIS 15 LA PREMI-
ERE PIERRE DE CETTE
ÉGLISE DE LE COMP=¹
DE IESUS A ETE² POSÉE PAR
MR³. I. BERARD DU MARTEGUE⁴
PR⁵ DEPUTÉ DE LA NATION
ET FAIST⁶ LES FONCTIONS DE
CONSUL ET PAR MR. MATHU⁷
FOUGASSE 2^D DTÉ⁸ DE LA NATION
AD MAIOREM DEI GLORIAM

Παρατίθεται φωτογραφία τῆς ἐπιγραφῆς εἰς τὴν σελ. 396^ο.

ΧΑΡΑΛ. Κ. ΠΑΠΑΣΤΑΘΗΣ

BÜCHERNACHLASS VON DIMITRIOS N. DARVARIS FÜR DIE GRIECHISCHEN SCHULEN IN UNGARN

Dimitrios N. Darvaris (1757-1823) war einer der bedeutendsten Griechen in Diaspora¹⁰, der Ende des 18-ten und Anfang des 19-ten Jahrhunderts auf die geistige Entwicklung der griechischen Jugend mit seinen Lehrbüchern einen grossen Einfluss hatte. Dimitrios Darvaris kam aus Klisura (Mazedonien) nach Pest, um die slawische Sprache zu erlernen¹¹. Seine

ζει «ἐμπορικὸν σύστημα». Ἀντιθέτως, ὁ Κ. Μέρτζιος, Μνημεῖα μακεδονικῆς ἱστορίας, Θεσσαλονίκη 1947, σ. 380, τὸν ὄρον «nation française» ἀποδίδει «γαλλικὴ παροικία».

1. COMPANIE.

2. ÉTÉ.

3. MONSIEUR.

4. ;

5. PREMIER.

6. FAISANT.

7. MATHIEU.

8. DEPUTÉ.

9. Τὴν φωτογραφίαν μοὶ παρεχώρησεν ἐκ τοῦ προσωπικοῦ τοῦ ἀρχείου ὁ φίλος π. Juan Nadal y Cañellas, S.J., τὸν ὁποῖον καὶ ἐντεῦθεν εὐχαριστῶ.

10. Ἀθαν. Γιομπλάκης, Δημ. Νικ. Δάρβαρις (1757-1823), Θεσσαλονίκη 1971.
Ἀπ. Βακαλόπουλο, Ἱστορία τοῦ νέου Ἑλληνισμοῦ, Bd. Δ', Θεσσαλονίκη 1973, S. 224, 234.

11. Σπ. Λάμπρου, Σελίδες ἐκ τῆς ἱστορίας τοῦ ἐν Οὐγγαρία καὶ Αὐστρία Μακεδονικοῦ Ἑλληνισμοῦ, Ἀθῆναι 1912, S. 36.